

УДК 378:316.7

Тетяна Фоменко
Сумський національний аграрний університет
ORCID ID 0000-0002-3048-7097

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ АГРАРІЇВ (У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН)

У статті проведено ґрунтовний аналіз педагогічної умови ефективності формування соціокультурної компетентності майбутніх аграріїв. Для досягнення поставленої мети використано такі загальнонаукові методи, як аналіз наукової літератури з проблеми дослідження; узагальнення й синтез наукового знання щодо особливостей формування соціокультурної компетентності майбутніх аграріїв. Визначено особливості стимулювання професійної спрямованості майбутніх аграріїв у процесі вивчення гуманітарних дисциплін.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що науково обґрунтована педагогічна умова пройшла експериментальну перевірку, що дає можливість реалізувати її в навчальному процесі аграрних вищих навчальних закладів.

Ключові слова: соціокультурна компетентність, майбутні аграрії, професійна спрямованість, гуманітарні дисципліни.

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку аграрної освіти характеризується реформуванням і модернізацією, що зумовлює перегляд педагогічних засад професійної підготовки майбутніх аграріїв. Основні тенденції реформування аграрної освіти визначено в таких документах, як Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 р., Єдина комплексна стратегія та план дій розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на 2015–2020 роки, Концепція реформування і розвитку аграрної освіти та науки (від 6 квітня 2011 р. № 279-р), Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 р.

Одним із пріоритетних напрямів вищої аграрної освіти є орієнтація на міжнародні стандарти, відповідно до яких майбутній аграрій повинен бути компетентним, мати ціннісні орієнтації, необхідні для здійснення соціокультурної взаємодії. З огляду на це, виникає необхідність у професійній підготовці майбутніх аграріїв цілеспрямованого формування соціокультурної компетентності.

Ефективність розв'язання проблеми формування соціокультурної компетентності майбутніх аграріїв значно залежить від змісту їхньої професійної підготовки. У контексті вирішення цієї проблеми особливого значення набувають гуманітарні дисципліни. На наш погляд, однією з важливих педагогічних умов, яка впливає на ефективність формування соціокультурної компетентності майбутніх аграріїв у процесі вивчення гуманітарних дисциплін, є стимулювання їхньої професійної спрямованості щодо оволодіння соціокультурною компетентністю.

Аналіз актуальних досліджень. Питання соціокультурної компетентності було в центрі уваги багатьох науковців. З'ясовано, що існує значна кількість досліджень, пов'язаних із вивченням окремих аспектів визначеної проблеми.

Так, теоретичні та практичні аспекти формування соціокультурної компетентності майбутніх фахівців висвітлюються в роботах Н. Бобаль (майбутні журналісти), О. Жежери (курсанти вищих військових навчальних закладів) [2], О. Квасник (майбутні фахівці інженерно-технічного напрямку), І. Кушнір (іноземні студенти-нефілологи), П. Сулейманової (студенти багатонаціонального регіону), І. Углікової (студенти університету класичного типу), О. Усик (студенти філологічних спеціальностей) та ін. Н. Білоцерківська, І. Закір'янова, Т. Колодько, С. Шехавцова розглядають процес формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів. Дослідники наводять декілька тлумачень цього явища, способів інтерпретації його сутності та структури; розглядають різноманітні підходи до формування соціокультурної компетентності.

Окремі питання професійної підготовки студентів аграрних вищих навчальних закладів висвітлені в дослідженнях Н. Зуєнко (формування комунікативної культури майбутніх аграріїв), Н. Костриці (культурологічна підготовка майбутніх фахівців аграрної галузі) [4], І. Ляшенко (формування готовності майбутніх аграріїв до реалізації міжнародних фахових програм), Н. Нерух (формування гуманістичної спрямованості майбутніх агрономів у процесі вивчення соціогуманітарних дисциплін), Ю. Ніколаєнко (підготовка студентів аграрних спеціальностей до професійного спілкування в іншомовному середовищі), Д. Щепової (формування професійних цінностей майбутніх фахівців аграрної галузі) [10] та ін.

Проте формування соціокультурної компетентності майбутніх аграріїв не було до цього часу предметом окремого дослідження. Не вирішеною раніше частиною цієї проблеми залишається визначення педагогічних умов, які сприятимуть ефективності формування соціокультурної компетентності майбутніх аграріїв у процесі вивчення гуманітарних дисциплін.

Мета статті – проаналізувати одну із педагогічних умов, яка сприятиме ефективності формування соціокультурної компетентності майбутніх аграріїв у процесі вивчення гуманітарних дисциплін.

Для вирішення вказаної мети визначено такі завдання:

- схарактеризувати базову педагогічну умову формування соціокультурної компетентності майбутніх аграріїв;
- окреслити особливості забезпечення визначеної педагогічної умови в межах вивчення гуманітарних дисциплін в аграрних вищих навчальних закладах.

Методи дослідження. Для досягнення мети дослідження були використані такі загальнонаукові методи, як аналіз, синтез та узагальнення, що дозволили розкрити сутність досліджуваних педагогічних явищ.

Виклад основного матеріалу. У процесі власного дослідження [7] та проведеного аналізу наукових джерел ми з'ясували й схарактеризували авторське визначення поняття «соціокультурна компетентність майбутніх аграріїв». На наш погляд, соціокультурна компетентність майбутніх аграріїв – це якісна характеристика особистості, що формується на основі сукупності набутих знань соціальних і культурних сфер життя, ціннісних орієнтацій і досвіду; здатність адекватно реагувати в проблемних, фахових, комунікативних життєвих ситуаціях, ефективно вирішувати різні завдання в професійній, соціальній сфері на основі сукупності знань, узагальнених умінь та універсальних здібностей; готовність до міжкультурного спілкування з носіями інших мов і культур; важливий фактор соціалізації й інкультурації (пізнання та засвоєння іншомовної культури), які забезпечують адекватну соціокультурну поведінку і сприяють взаєморозумінню між представниками різних культур в умовах полікультурної комунікації.

На наше глибоке переконання, формування соціокультурної компетентності майбутніх аграріїв починається за умови стимулювання професійної спрямованості навчання майбутніх аграріїв у процесі вивчення гуманітарних дисциплін. Ми визначаємо це провідною педагогічною умовою формування соціокультурної компетентності майбутніх аграріїв. Охарактеризуємо особливості цієї педагогічної умови.

Безперечно, вивчення гуманітарних дисциплін в аграрних вищих навчальних закладах є невід'ємною складовою підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності. Поступове зростання зв'язків зі світом праці, розвиток соціального діалогу та міжособистісного спілкування зумовлює підвищення ролі комунікації у професійній діяльності аграріїв. Тобто, зростання контактів і міжособистісного спілкування в професійній діяльності аграрія істотно впливає на значення гуманітарних знань у процесі професійної підготовки.

Наявність гуманітарного складника в аграрній освіті є необхідною умовою формування всебічно розвиненого фахівця. Таким чином, гуманітарна освіта стає фундаментальною по відношенню до професійної підготовки майбутніх аграріїв.

Установлено, що в аграрних вищих навчальних закладах викладаються такі гуманітарні дисципліни, як «Українська мова за професійним спрямуванням», «Іноземна мова», «Історія України», «Історія української культури», «Релігієзнавство», «Психологія», «Соціологія», «Філософія», «Політологія». Ці дисципліни мають природний змістовий потенціал щодо формування всебічно розвиненої, гармонійної особистості. Саме вивчення гуманітарних дисциплін передбачає формування наукового

світогляду, ціннісних орієнтацій, професійних якостей, оволодіння комунікативними вміннями тощо.

Гуманітарні знання сприяють установленню власної соціальної, зокрема професійної, ідентичності фахівця. Базові знання про соціальне середовище, що оточує майбутнього аграрія, механізми культури, систему норм і цінностей, які регулюють життя суспільства, ієрархію цих цінностей, – все це складає зміст гуманітарної освіти.

Зазначимо, що професійна значущість гуманітарних знань підвищується шляхом реалізації принципу професійної спрямованості в процесі вивчення гуманітарних дисциплін. Формування професійної спрямованості особистості є важливим завданням навчання в аграрному вищому навчальному закладі; основним етапом становлення особистості як професіонала.

Відомо, що професійна спрямованість є складовою спрямованості особистості. Проблема спрямованості особистості розглядається в дослідженнях таких науковців, як Б. Ананьєв [1], Е. Зеєр [3], С. Рубінштейн [5], В. Сластьонін [6], Л. Шевченко [9] та ін. Розглянемо трактування науковцями понять «спрямованість особистості» та «професійна спрямованість особистості».

У психолого-педагогічній літературі існує декілька підходів до дослідження спрямованості особистості. Так, концепцію спрямованості особистості як динамічної тенденції С. Рубінштейн визначає через установки, потреби, інтереси та мотиви [5]. Основою спрямованості особистості Б. Ананьєв вважає сукупність ціннісних орієнтацій, динамічних відносин, мотивів поведінки [1]. Е. Зеєр стверджує, що спрямованість особистості є передумовою розвитку професійної спрямованості, яка відображає людські, громадянські позиції; розуміння нею сенсу життя, свого місця в ній, особливості світогляду, життєвих ідеалів, потреб, прагнень [3].

Професійну спрямованість особистості трактують як усвідомлену й емоційно виражену орієнтацію особистості на певний вид професійної діяльності [6]; результатом формування системи ціннісних мотивів, що спонукають особистість до засвоєння професійних знань, умінь і навичок та способів їх творчого застосування на практиці [9].

Таким чином, професійну спрямованість особистості пов'язують із її мотиваційною сферою, що характеризується сукупністю соціальних установок, ціннісних орієнтацій, які становлять основу мотивів, тобто все те, що містить у собі поняття спрямованості особистості. Спрямованість утворює той стрижень, на якому базуються основні властивості особистості. Саме в спрямованості виражаються цілі, заради яких діє особистість; мотиви особистості та її суб'єктивне ставлення до дійсності. Це дозволяє майбутньому фахівцю успішно самореалізуватися в професійній діяльності.

Дійсно, від рівня сформованості професійної спрямованості залежить якість професійної підготовки майбутніх фахівців.

Слід зазначити, що змістовий аспект спрямованості включає ціннісно-сміслові утворення й цілі. Ціннісно-сміслові утворення є важливими регуляторами життя та діяльності майбутнього фахівця, зокрема і професійної. Вони забезпечують внутрішню цілісність особистості, формують її ставлення до себе, до інших, до професії. Як зазначають дослідники, інтенсивне перетворення всієї системи ціннісних орієнтацій особистості й формування ціннісно-сміслових компонентів професійної спрямованості відбувається в студентському віці [1]. На нашу думку, за період навчання в аграрних вищих навчальних закладах відбувається зміна пріоритетних потреб, цінностей майбутніх аграріїв, збагачується їхня моральна сфера; головна установка особистості полягає в самовизначенні та самореалізації.

Отже, підготовка майбутніх аграріїв до професійної діяльності передбачає розвиток ціннісно-сміслових компонентів спрямованості особистості, засвоєння й перебудову професійних цінностей. Зміна ціннісно-сміслової сфери особистості, на думку О. Жежери, є метою формування соціокультурної компетентності [2].

Установлено, що розвитку ціннісно-сміслової сфери особистості майбутнього аграрія сприяють такі професійні цінності:

- матеріально-життєві (природні ресурси, знаряддя праці, продукти харчування; кліматичні умови);
- соціально-політичні (національна ідея, статус аграрної держави, престиж аграрної професії);
- духовно-національні (традиції, звичаї, обряди, моральні принципи та норми) [4].

Ми погоджуємося з позицією Д. Щепової про те, що ефективному формуванню професійних цінностей майбутніх аграріїв сприяє відбір змісту навчального матеріалу з урахуванням особливостей виховного впливу гуманітарних дисциплін [10]. Так, змістово навчальний матеріал має відповідати інтересам і професійним потребам майбутніх фахівців. Виникає необхідність оновлення змісту та структури дисциплін гуманітарного циклу для посилення розвивального соціокультурного потенціалу.

Серед завдань, які необхідно вирішувати в процесі вивчення гуманітарних дисциплін в аграрних вищих навчальних закладах, щоб досягти ефективних результатів у формуванні соціокультурної компетентності, можна виокремити такі:

- поглиблювати культурну освіченість майбутніх аграріїв; розвивати вміння розуміти явища іншої культури в процесі рефлексії, критично оцінювати здобуту інформацію про явища іншої культури, норми та правила поведінки в ситуаціях ділового та повсякденного життя;

– розвивати мотиваційну сферу особистості майбутнього фахівця; підвищувати мотивацію до культурного пізнання, засвоєння норм та цінностей;

– задовольняти пізнавальні потреби майбутніх аграріїв; стимулювати їх пізнавальну діяльність, залучати їх до таких видів діяльності, які активізують і розвивають весь спектр їхніх пізнавальних здібностей; розвивати творчий потенціал студентів;

– виховувати особистісні якості майбутніх фахівців (емпатія, відкритість, толерантність, неупереджене ставлення до представників іншомовної культури, терпимість до культурних відмінностей, повага до народу-носія іншомовної культури);

– формувати моральні поняття, уявлення, переконання, принципи, світоглядні настанови та ідеали, самосвідомість і самооцінку майбутніх аграріїв [8].

Безумовно, потрібно розвивати соціально значущу особистість майбутнього аграрія, потенціал якого визначається не лише його професійними компетенціями, але й загальною культурою, що включає високу моральність, толерантність, комунікабельність, відповідальність тощо. Таким чином, гуманітарні знання дають можливість підвищити загальну культуру, формують громадянську позицію, патріотизм, допомагають формувати соціальні норми поведінки, формують навички міжособистісного спілкування.

У контексті нашого дослідження нами був проведений аналіз навчальних програм дисциплін гуманітарного циклу аграрних вищих навчальних закладів. Як з'ясовано, до змісту дисциплін «Англійська мова», «Англійська мова (за професійним спрямуванням)», які викладаються в аграрному вищому навчальному закладі, включено країнознавчий матеріал з метою знайомства студентів із іншомовною культурою, що передбачає набуття знань про норми поведінки, повсякденне життя носіїв мови тощо. Згідно з програмою, концепція іншомовної освіти ґрунтується на інтегрованому навчанні мови та культури країни, мова якої вивчається, на діалозі рідної та іноземної культур.

У процесі вивчення «Української мови за професійним спрямуванням» студенти знайомляться з основними умовами ефективного мовленнєвого спілкування, мовленнєвим етикетом у діловому спілкуванні, аспектами культури мовлення під час дискусії. Завданнями дисципліни є формування національно-мовної особистості спеціаліста аграрної галузі; виховання моральності, поваги до інших, що є принципами ділового спілкування; підвищення загальнономовної культури.

Вивчаючи «Історію України», «Історію української культури», майбутні аграрії отримують знання про національні здобутки матеріальної та духовної культури; соціопсихічні риси українського характеру й

менталітет українського народу; світоглядні уявлення українців; ознаки традиційно-побутової культури етносу; регіональні особливості культури, її відмінності в побуті та звичаях. Корисними також є агротехнічні знання землеробської культури; знання про традиційні види господарської діяльності українського народу, традиції народного скотарства.

Зміст цих дисциплін дає студентам уявлення про українську культуру, її національні пріоритети, досягнення українського народу в контексті загальноєвропейської та загальносвітової культури. Студенти освоюють національні й загальнолюдські цінності, розвивають уміння берегти та примножувати культурні надбання українського народу.

При вивченні «Релігієзнавства», «Психології», «Соціології», «Філософії», «Політології» майбутні аграрії оволодівають знаннями про особливості мовленнєвого етикету різних народів, їх невербальної поведінки; формують навички застосовувати ці особливості під час комунікації із представниками різних культур відповідно до соціальних норм співрозмовників. У студентів аграрних вищих навчальних закладів формується уявлення про політичний устрій країн світу; приналежність різних народів до певних релігій; психологічні особливості різних націй; відбувається формування політичної культури, яка впливає на соціалізацію особистості аграрія.

Отже, можна дійти висновку, що вищезазначені навчальні дисципліни забезпечують пізнання рідної й іноземних країн, національного характеру та менталітету; розвивають особистісні якості, без яких неможлива успішна соціалізація молоді в сучасному суспільстві.

Необхідно зазначити, що для підвищення стимулювання професійної спрямованості необхідно використовувати прийоми створення ситуації новизни, актуальності, наближення змісту до реальних життєвих ситуацій, оскільки інформативність навчального процесу, тобто насиченість новим, невідомим, притягує й акцентує увагу студентів, спонукає до вивчення пропонованої теми, оволодіння новими способами та прийомами діяльності.

На наш погляд, необхідною й ефективною засадою підтримки позитивної мотивації до навчально-пізнавальної діяльності є використання різноманітної соціокультурної інформації, орієнтованої на майбутню спеціальність студента. Порівняльне вивчення особливостей іншомовної та рідної культур розглядається як механізм активізації мотиваційної сфери особистості, тобто недостатня кількість соціокультурних знань щодо розуміння використання мовленнєвого етикету, норм поведінки в ситуаціях іншомовного спілкування актуалізує потребу майбутніх аграріїв в інформації про особливості культури інших країн, яка може бути пізнавальним мотивом [8].

Активізація діяльності в процесі формування соціокультурної компетентності можлива через упровадження проблемного або ситуативно-обумовленого навчання. На нашу думку, для того, щоб цілеспрямовано

розвивати активність і зацікавленість майбутніх аграріїв у формуванні соціокультурної компетентності в процесі вивчення гуманітарних дисциплін, потрібно використовувати найбільш результативні прийоми організації їх навчальної діяльності; створювати засади не лише для розвитку навчального інтересу, але й творчої активності майбутніх аграріїв.

Виокремимо прийоми стимулювання професійної спрямованості майбутніх аграріїв у процесі формування соціокультурної компетентності в межах вивчення гуманітарних дисциплін.

1. Використання системи проблемних соціокультурних завдань: навчальні дискусії, комунікативні й комунікативно-пізнавальні дидактичні ігри, пізнавально-пошукові, пізнавально-дослідницькі навчальні проекти тощо; аналіз, обговорення проблемних ситуацій («круглий стіл», «мозковий штурм»).

2. Організація парного або групового обговорення актуальних тем соціокультурного спрямування. Студенти висловлюють оціночне ставлення до фактів, явищ, подій; порівнюють реалії культури іншомовної та рідної країн.

3. Моделювання професійно-орієнтованих ситуацій, ситуацій повсякденного життя представників іншомовної культури.

4. Організація позааудиторної виховної роботи зі студентами, участь студентів у навчально-пошуковій та проектній діяльності; залучення студентів до наукових досліджень, участі в роботі наукових гуртків, у конкурсах наукових робіт, всеукраїнських олімпіадах, студентських конференціях тощо.

Вирішуючи такі завдання, як збір, узагальнення, систематизація й інтерпретація культурологічної інформації, студенти опановують стратегії пошуку та способів інтерпретації культури, поглиблюють уявлення про специфічні культурні відмінності та їх загальні риси, удосконалюють свої комунікативні вміння і навички.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Стимулювання професійної спрямованості особистості в процесі вивчення гуманітарних дисциплін як педагогічна умова формування соціокультурної компетентності майбутніх аграріїв передбачає залучення студентів до різноманітних видів діяльності, які активізують мотиваційну сферу особистості, розвивають весь спектр пізнавальних здібностей. Ефективним є моделювання професійно-орієнтованих ситуацій, розв'язання проблемних соціокультурних завдань, обговорення тем соціокультурного спрямування, проведення пізнавально-пошукових досліджень.

Перспективи подальших досліджень полягають в аналізі інших педагогічних умов формування соціокультурної компетентності майбутніх аграріїв у процесі вивчення гуманітарних дисциплін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ананьев Б. Г. Человек как предмет познания / Б. Г. Ананьев. – СПб. : Питер, 2001. – 288 с.
2. Жежера Е. А. Социокультурная компетентность будущего специалиста : от сущности к технологии формирования [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.sworld.com.ua/konfer30/894.pdf.
3. Зеер Э. Ф. Психология профессионального развития : учеб. пособ. для студентов высших учебных заведений / Э. Ф. Зеер. – 2-е изд., стер. – М. : Издательский центр «Академия», 2007. – 240 с.
4. Костриця Н. М. Система культурологічної підготовки майбутніх фахівців аграрної галузі : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Наталія Миколаївна Костриця ; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. – К., 2012. – 36 с.
5. Рубинштейн С. Л. Принцип творческой самодеятельности. К философским основам современной педагогики / С. Л. Рубинштейн // Вопросы психологии. – 1986, № 4. – С. 15–23.
6. Слостенин В. А. Педагогика : инновационная деятельность / В. А. Слостенин, Л. С. Подымова. – М. : Магистр, 1997. – 224 с.
7. Фоменко Т. М. Визначення поняття «соціокультурна компетентність» у сучасній парадигмі вищої освіти / Т. М. Фоменко // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи : зб. наук. праць / за заг. ред. проф. В. І. Євдокимова і проф. О. М. Микитюка. – Вип. 42. – Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2014. – С. 149–156.
8. Фоменко Т. М. Роль мотивації майбутніх аграріїв у процесі формування соціокультурної компетентності / Т. М. Фоменко // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – Додаток 3 до Вип. 36, Том II (18) : Тематичний випуск «Міжнародні Челпанівські психолого-педагогічні читання». – К. : Гнозис, 2016. – С. 408–417.
9. Шевченко Л. М. Професійна спрямованість : методологічний аспект / Л. М. Шевченко // Науковий вісник Національного аграрного університету. – К., 2005. – Вип. 88. – С. 204–215.
10. Щєпова Д. Р. Особливості вивчення соціально-гуманітарних дисциплін у контексті формування професійних ціннісних орієнтацій студентів-аграріїв / Д. Р. Щєпова // Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки, 2012. – № 2 (18). – С. 148–151.

REFERENCES

1. Ananiev, B. H. (2001). *Chelovek kak predmet poznania [Man as an object of knowledge]*. SPb.: Pyter.
2. Zhezhera, E. A. *Sotsiokulturnaia kompetentnost budushchego spetsialista: ot sushchnosti k tehnologii formirovaniia [Future specialist's sociocultural competence: from nature to the technology of forming]*. Retrieved from www.sworld.com.ua/konfer30/894.pdf.
3. Zeer, E. F. (2007). *Psihologhia professionalnogo razvitiia [Psychology of professional development]*. M.: Izdatelskii tsentr "Akademia".
4. Kostriytsia, N. M. (2012). *Systema kulturolohichnoi pidhotovky maibutnih fakhivtsiv ahrarnoi haluzi [The system of future specialists' cultural training of agricultural sector]* (DSc thesis). Kyiv.
5. Rubinshtein S. L. (1986). Printsip tvorcheskoi samodeiatelnosti. K filosofskim osnovam sovremennoi pedahohiki [The principle of creative amateur performance. To the philosophical foundations of modern pedagogy]. *Voprosy psihologii*, 4, 15 – 23.

6. Slastenin, V. A., Podymova, L. S. (1997). Pedagogika: innovatsionnaia deiatelnost [Pedagogy: innovative activity]. M.: Magistr.

7. Fomenko, T. M. (2014). Vyznachennia poniattia "sotsiokulturna kompetentnist" u suchasnoi paradyhmi vyshchoi osvity [Defining a concept of "sociocultural competence" in the modern paradigm of higher education]. In I. Evdokimov, O. M. Mykytiuk (Eds), *Zasoby navchalnoi ta naukovo-doslidnoi roboty: zb. nauk. prats. Vyp. 42*, (pp. 149–156). Harkiv: HNPU imeni G. S. Skovorody.

8. Fomenko, T. M. (2016). Rol motyvatsii maibutnih ahrariiv u protsesi formuvannia sotsiokulturnoi kompetentnosti [The role of motivation of future agrarians in the process of forming sociocultural competence]. *Gumanitarnyi visnyk DVNZ «Pereiaslav-Hmelnytskyi derzhavnyi pedahohichnyi universitet imeni Hryhoriia Skovorody». Dodatok 3 do Vip. 36, Tom II (18): Tematychnyi vypusk «Mizhnarodni Chelpanivski psihologo-pedahohichni chytannia»*, (pp. 408 – 417). K.: Gnozis.

9. Shevchenko, L. M. (2005). Profesiina spriamovanist: metodologichni aspekt [Professional orientation: methodological aspect]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho ahrarnoho universitetu*, 88, 204 – 215.

10. Schepova, D. R. (2012). Osoblyvosti vyvchennia sotsialno-humanitarnykh dystsyplin u konteksti formuvannia profesiinykh tsinnisnykh orientatsii studentiv-ahriariv [Features of social and humanitarian disciplines study in the context of forming student-agrarians' professional value orientations]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universitetu. Pedagogichni nauky*, 2 (18), 148–151.

РЕЗЮМЕ

Фоменко Т. Педагогические условия формирования социокультурной компетентности будущих аграриев в процессе изучения гуманитарных дисциплин.

В статье проведен основательный анализ педагогического условия эффективности формирования социокультурной компетентности будущих аграриев. Для достижения поставленной цели использованы такие общенаучные методы, как анализ по проблеме исследования; обобщение и синтез научных знаний об особенностях формирования социокультурной компетентности будущих аграриев. Охарактеризованы особенности стимулирования профессиональной направленности будущих аграриев в процессе изучения гуманитарных дисциплин. Практическое значение исследования состоит в том, что научно обоснованное педагогическое условие прошло экспериментальную проверку, что дает возможность реализовывать его в учебном процессе аграрных вузов.

Ключевые слова: социокультурная компетентность, будущие аграрии, профессиональная направленность, гуманитарные дисциплины.

SUMMARY

Fomenko T. Pedagogical conditions for forming future agrarians' sociocultural competence in the process of humanitarian disciplines study.

The research deals with the analysis of the ways of stimulation future agrarians' professional orientation in the process of forming their sociocultural competence. It is underlined that motivation of educational activity is realized by application students' internal reasons based on their professional interests and needs in sociocultural information. Forming sociocultural competence is impossible without person's needs, his/her internal reasons. The motives for sociocultural interaction occur when sociocultural knowledge is available. Sociocultural interaction is possible if there is the origin of motivation for the activity.

Professional importance of humanitarian knowledge increases by realizing the principle of professional orientation in the process of humanitarian disciplines study. Studying such disciplines as Foreign Language, Ukrainian for Specific Purposes, History of Ukraine,

Ukrainian Culture, Sociology provides cognition of native and foreign countries, national character and mentality; develop person's qualities.

The comparative study of foreign and native cultures is examined as a mechanism of activation person's motivational sphere that is insufficient amount of sociocultural knowledge related to understanding the use of speech etiquette, codes of conduct in the situations of foreign communication actualizes students' need in information about the features of foreign countries that can be a cognitive reason.

As the result the features of stimulating future agrarians' professional orientation in the process of humanitarian disciplines study are highlighted. The tasks that must be decided in the process of humanitarian disciplines study to achieve effective results for forming sociocultural competence are distinguished as well.

The conclusion of the research shows that effective organization of educational process assists development future agrarians' cognitive activity and personal interest for forming sociocultural competence. The practical meaning of the study is the science-based pedagogical condition which was experimentally tested can be implemented in the educational process of agrarian universities.

The subject to further scientific research will focus on the characterization of other pedagogical conditions for forming future agrarians' sociocultural competence in the process of humanitarian disciplines study.

Key words: *sociocultural competence, future agrarians, professional orientation, humanitarian disciplines.*

УДК 378.112:371.124:796

Ірина Хоменко

Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького
ORCID ID 0000-0002-1330-3604

СТРУКТУРА КОНТРОЛЬНО-АНАЛІТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Аналіз останніх досліджень і публікацій дозволив з'ясувати, що саме від контрольної-аналітичної компетентності залежатиме фундаментальність професійної підготовки студентів. На підставі проведеної оперативної психофізіологічної, соціально-психологічної, когнітивної й функціональної діагностики студентів, а також різних критеріїв, форм, методів, засобів і процедур оцінювання досягнень студентів і всього процесу навчання, застосування передбачених навчальною програмою контрольних заходів для оцінювання навчальних досягнень визначено сутність контрольної-аналітичної компетентності викладачів фізичного виховання як інтегрованого багатокомпонентного утворення.

Ключові слова: *управління, професійна підготовка, контрольної-аналітична компетентність, фізична культура і спорт.*

Постановка проблеми. Сучасна індустрія фізичної культури і спорту потребує висококваліфікованих професійних кадрів, які володіють способами управління фізкультурно-спортивними організаціями та інструментами вивчення спортивних ринків. У цьому контексті розв'язання важливих завдань зумовлює необхідність переосмислення вимог до професійної діяльності викладачів фізичного виховання, особливо тих, на які покладається відповідальність щодо забезпечення якості підготовки